

Byla C-450/19

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Gavimo data:

2019 m. birželio 13 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Korkein hallinto-oikeus (Suomija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2019 m. birželio 10 d.

Apeliantė:

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (Konkurencijos ir vartotojų teisių apsaugos institucija)

KORKEIN HALLINTO-OIKEUS (VYRIAUSIASIS ADMINISTRACINIS TEISMAS) TARPINĖ NUTARTIS

Nutarties data

2019 m. birželio 10 d.

<...>

Dalykas

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą, pateiktas Europos Sąjungos Teisingumo Teismui pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 267 straipsnį

Apeliantė

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (Konkurencijos ir vartotojų teisių apsaugos institucija)

Skundžiamas sprendimas

2016 m. kovo 30 d. *Markkinaoikeus* (Ekonominių bylų teismas) sprendimas <...>

Klausimas

1. *Korkein hallinto-oikeus* (Vyriausiasis administracinis teismas) nagrinėjamoje konkurencijos teisės byloje sprendžiamas klausimas, ar *Kilpailu- ja kuluttajavirasto* (Konkurencijos ir vartotojų teisių apsaugos institucija) laiku pateikė *Markkinaoikeus* (Ekonominių bylų teismas) prašymą skirti baudą. Siekiant išspręsti bylą labai svarbu atsižvelgti į tai, iki kokio momento galima laikyti, kad konkurentai padarė vieną tęstinį konkurencijos taisyklių pažeidimą.
2. *Korkein hallinto-oikeus* nagrinėjamoje byloje įtaką konkurencijos taisyklių pažeidimo trukmės nustatymui daro daug aplinkybių. Bylos nagrinėjimo metu *Kilpailu- ja kuluttajavirasto* nurodė keturias skirtingas datas, bent iki kurių būtų galima laikyti, kad konkurencijos taisyklių pažeidimas tęsiasi. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su klausimu, iki kokios datos galima laikyti, kad yra ekonominių pasekmių ir kad tęsiasi konkurencijos taisyklių pažeidimas tokioje situacijoje, kai vienas iš dviejų kartelio dalyvių sudarė tokią statybų sutartį, kaip numatyta draudžiamame konkurentų susitarime (kartelyje), su asmeniu, kuris nėra kartelio dalyvis, jeigu pagal šią sutartį atliekami darbai užbaigiami praėjus maždaug dvejiems su puse metų po statybų sutarties sudarymo, o mokėjimai pagal šią sutartį atliekami dar vėliau nei buvo užbaigti statybos darbai. Darbai, dėl kurių kyla klausimas, susiję su Šiaurės Suomijoje, tarp Keminmos ir Petäjäskoski pastatyta 400 kV aukštos įtampos linija, dėl kurios paskelbtą viešojo pirkimo konkursą laimėjo viena iš kartelio dalyvių, *Eltel Networks Oy*, su kuria buvo sudaryta pirkimo sutartis. Toliau byloje pateikiamas prejudicinis klausimas yra susijęs su Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 101 straipsnyje numatyta su konkurencija susijusia sistema. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą nenagrinėjami (**orig. p. 2**) su užsakymo vertinimu atsižvelgiant į konkurencijos teisę paprastai susiję įrodinėjimo klausimai.

Ginčo dalykas ir reikšmingos bylos faktinės aplinkybės

3. *Kilpailu- ja kuluttajavirasto* (toliau – Institucija) 2014 m. spalio 31 d. *Markkinaoikeus* pateiktame prašyme skirti baudą prašė, kad teismas paskirtų *Eltel Networks Oy* ir *Eltel Group Oy* (toliau kartu – *Eltel*) solidariai 35 000 000 EUR baudą.
4. Vadovaujantis Institucijos prašymu skirti baudą, *Eltel Networks Oy* ir *Eltel Group Oy* pažeidė 480/1992¹ *Laki kilpailunrajoituksista* (Įstatymas dėl konkurencijos ribojimų Nr. 480/1992) 4 straipsnį ir SESV 101 straipsnį tokiu būdu, kad jos sudarė susitarimus dėl kainų, pelno maržos bei planavimo ir statybų darbų, susijusių su aukštos įtampos elektros energijos perdavimo linijomis Suomijoje, pasidalijimo. Kaip nurodyta prašyme skirti baudą, konkurentai vykdė vieną tęstinį konkurencijos taisyklių pažeidimą per kelis konkuruojančių bendrovių atstovų susitikimus, kurių metu buvo aptarti, o kartais ir kartu plėtojami lentelių forma

¹ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19920480>

pateikti vertinimai dėl būsimų aukštos įtampos linijų užsakymų, jų kainų, iš jų gaunamos pelno maržos, o dėl kai kurių darbų – dar ir klausimas, kuris iš abiejų konkurentų įgyvendins aukštos įtampos linijų projektą. Vadovaujantis prašymu skirti baudą, ši draudžiama konkurentų sąveika prasidėjo ne vėliau kaip 2004 m. spalio mėn. ir nenutrūkstamai tęsėsi iki 2011 m. kovo mėn. Pagal prašymą skirti baudą, čia kalbama apie visai Suomijos teritorijai taikomą draudžiamą konkurentų susitarimą (kartelį), kuris galėjo paveikti Europos Sąjungos valstybių narių tarpusavio prekybą taip, kaip numatyta SESV 101 straipsnio 1 dalyje.

5. 2013 m. sausio 31 d. *Empower Oy*, viena iš kartelio dalyvių, pateikė Institucijai prašymą atleisti nuo baudos ar ją sumažinti, pagal kurią Institucija pradėjo patikrinimą dėl prašyme skirti baudą aprašytos sąveikos. 2014 m. spalio 31 d. Institucija patenkino minėtos bendrovės prašymą atleisti nuo baudos ar ją sumažinti, pagal kurią bendrovė buvo atleista nuo visų sankcijų.
6. Klientai, kuriems teikiamos su aukštos įtampos linijomis susijusių darbų paslaugos, yra pagrindinis tinklų operatorius ir regioniniai tinklų operatoriai. Vadovaujantis prašymu skirti baudą, elektros tinklo veikla Suomijoje yra natūrali monopolija, nes ekonomiškai nepelninga įrengti persidengiančius elektros tinklus. Didžiausias darbų, susijusių su aukštos įtampos linijomis, užsakovas yra *Fingrid Oyj*, kuriai priklauso pagrindiniam elektros energijos perdavimui Suomijoje naudojamas pagrindinis tinklas, už kurio vystymą ji yra atsakinga, ir kurios klientai yra elektros energijos tiekimo įmonės, elektros energijos gamintojai, elektros energijos vartotojai ir elektros energijos rinkos dalyviai. Su aukštos įtampos linijomis susiję darbai apima planavimą ir statybas. Sutartys dėl aukštos įtampos linijų pastatymo dažnai yra ilgalaikės; taip yra ir šioje byloje. **(orig. p. 3)**
7. *Markkinaoikeus* 2016 m. kovo 30 d. skundžiamu sprendimu atmetė prašymą skirti baudą dėl senaties.
8. Pagal *Markkinaoikeus* sprendimą, vadovaujantis Įstatymo dėl konkurencijos ribojimų 22 straipsniu (Pakeitimo įstatymo Nr. 318/2004² redakcija), negalima skirti baudos, be kita ko, už šio įstatymo 4 straipsnio arba SESV 101 straipsnio pažeidimą, jeigu *Markkinaoikeus* prašymas nepateikiamas per penkerius metus nuo to momento, kai pasibaigė konkurencijos ribojimas arba nuo dienos, kai Institucija sužinojo apie konkurencijos ribojimą. *Markkinaoikeus* laikėsi nuomonės, kad *Eltel* negalima skirti baudos pagal minėtą straipsnį (kaip to prašoma 2014 m. spalio 31 d. prašyme skirti baudą), jeigu laikoma, kad bendrovė konkurencijos ribojimą nutraukė iki 2009 m. spalio 31 d.
9. Savo sprendime *Markkinaoikeus* taip pat laikėsi nuomonės, kad pagal Institucijos pateiktus dokumentus negalima daryti išvados, jog įtariamas pažeidimas koku nors aspektu tęsėsi iki 2009 m. spalio 31 d. arba iki dar vėlesnio momento. Teismas atmetė prašymą skirti baudą teigdamas, kad prašymas buvo pateiktas praėjus Įstatymo dėl konkurencijos ribojimų 22 straipsnyje numatytam terminui.

² <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040318>

10. *Kilpailu- ja kuluttajavirastoi* apskundė *Markkinaoikeus* sprendimą *Korkein hallinto-oikeus* ir prašė jį panaikinti bei *Eltel* paskirti 35 000 000 EUR dydžio baudą. Institucija laikosi nuomonės, kad ji pateikė pakankamai įrodymų apie konkurencijos ribojimo tęstinumą ir kad tokiu būdu prašymas skirti baudą buvo pateiktas laiku.
11. Atsižvelgdama į prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Institucija savo skunde kaip įrodymą dėl konkurencijos ribojimo tęstinumo nurodė, kad prieš pasiūlymų pateikimą *Eltel* sudarė susitarimus su savo konkurente *Empower* dėl bendrovių pasiūlymų kainodaros viešajame pirkime dėl 400 kV aukštos įtampos linijos Keminma–Petäjäskoski statybos darbų ir kad su minėtu užsakymu susijusi draudžiama sąveika tęsėsi bent iki 2009 m. lapkričio 12 d. Kartu su kitais jos pateiktais įrodymais tai reiškia, jog *Markkinaoikeus* sprendimas atmesti prašymą skirti baudą yra klaidingas.
12. Skundžiamame sprendime *Markkinaoikeus* faktines aplinkybes įvertino taip, kad net ir tuomet, jei atskiri planavimo darbai, kurie vyktų prieš Keminma–Petäjäskoski statybos darbų užsakymą, patektų į kartelio sferą, draudžiamas konkurentų susitarimas (kartelis) vis dėlto neapimtų su tuo pačiu aukštos įtampos linijų projektu susijusio vėliau vykdomo statybos darbų užsakymo. Planavimo darbai baigėsi 2007 m. sausio mėn. (orig. p. 4)
13. 2007 m. balandžio 16 d. *Fingrid Oyj* paskelbė anglų kalba kvietimą rinkos dalyviams teikti pasiūlymus dėl Keminma–Petäjäskoski statybos darbų. Vadovaujantis kvietimu, fiksuotos kainos pasiūlymus reikėjo pateikti iki 2007 m. birželio 5 d. Pranešime apie viešą konkursą nurodytas darbų užbaigimo terminas buvo 2009 m. lapkričio 12 d.
14. 2007 m. birželio 4 d. *Eltel* pateikė pasiūlymą dėl statybos projekto. Jame buvo nurodyta, kad projektas bus užbaigtas ir perduotas užsakovui ne vėliau kaip 2009 m. lapkričio 12 d.
15. Anksčiau minėtame konkurse pirkimo sutartis buvo sudaryta su *Eltel*. Vadovaujantis byloje esančiais dokumentais, statybos darbų sutartis tarp *Eltel* ir *Fingrid Oyj* dėl minėto statybos projekto buvo pasirašyta 2007 m. birželio 19 d., darbai užbaigti 2009 m. lapkričio 12 d., o paskutinis mokėjimas už darbus atliktas 2010 m. sausio 7 d.
16. Šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą tiek, kiek tai susiję su konkurencijos ribojimo trukmės vertinimu, kalbama apie tai, iki kokio momento galima laikyti, kad tęsiasi įtariamo draudžiamo konkurentų susitarimo (kartelio) ekonominės pasekmės ir neteisėtas kainų nustatymas, kai kalbama apie ilgalaikį statybos projektą, t. y. tokį, kaip anksčiau aprašytasis.

Nacionalinės teisės nuostatos ir reikšminga nacionalinė jurisprudencija

17. Vadovaujantis šioje byloje taikomo Įstatymo dėl konkurencijos ribojimų (Pakeitimo įstatymo Nr. 318/2004³ redakcija) 1 straipsniu, tuo atveju, jeigu konkurencijos ribojimas gali daryti poveikį Europos Bendrijos valstybių narių tarpusavio prekybą, taikomos Europos Bendrijos steigimo sutarties (EB sutartis) 81 ir 82 straipsnių (dabar – SESV 101 ir 102 straipsniai) nuostatos.
18. Vadovaujantis Įstatymo dėl konkurencijos ribojimų (Pakeitimo įstatymo Nr. 318/2004 redakcija) 4 straipsnio 1 dalimi, draudžiami įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir įmonių suderinti veiksmai, kuriais siekiama arba kurie lemia, kad konkurencija būtų pastebimai trukdoma, ribojama arba iškraipoma. Pagal šio straipsnio 2 dalies 1 punktą ypač draudžiami susitarimai, sprendimai arba veiksmai, kuriais tiesiogiai ar netiesiogiai nustatomos pirkimo ar pardavimo kainos arba kitos prekybos sąlygos, arba pasidalijama rinkomis ar tiekimo šaltiniais pagal tos pačios dalies 3 punktą.
19. Įstatymo dėl konkurencijos ribojimų parengiamuosiuose dokumentuose <...> dėl įstatymo 4 straipsnio, be kita ko, nurodyta, kad šis straipsnis taip pat apima ir draudimą sudaryti kartelius teikiant pasiūlymus konkursuose. **(orig. p. 5)**
20. Vadovaujantis Įstatymo dėl konkurencijos ribojimų (Pakeitimo įstatymo Nr. 318/2004 redakcija) 22 straipsniu, negalima skirti baudos, be kita ko, dėl šio įstatymo 4 straipsnio arba SESV 101 straipsnio pažeidimo, jeigu *Markkinaoikeus* prašymas nepateikiamas per penkerius metus nuo to momento, kai pasibaigė konkurencijos ribojimas arba dienos, kai Institucija sužinojo apie konkurencijos ribojimą. Iš specialių, su 22 straipsniu susijusių vyriausybės nutarimo paaiškinimų, pateiktų dėl Įstatymo dėl konkurencijos ribojimų, <...> paaiškėja, kad penkerių metų senaties terminas turi būti toks pats, kaip tas, kuris taikomas pagal Sąjungos teisę.
21. *Korkein hallinto-oikeus* savo oficialiajame rinkinyje paskelbtuose sprendimuose (KHO 2009:83 ir KHO 2013:8) konstatavo, jog turėtų būti laikoma, kad Įstatymo dėl konkurencijos ribojimų 22 straipsnyje numatytas penkerių metų senaties terminas vieno tęstinio konkurencijos taisyklių pažeidimo atveju prasideda ne anksčiau kaip tada, kai pasibaigia paskutinis su šiuo vieningu procesu susijęs veiksmas.
22. Tačiau *Korkein hallinto-oikeus* tuose sprendimuose neprivalėjo nuspręsti, kaip reikėtų vertinti konkurencijos ribojimo trukmę ir sąlygas tokioje situacijoje, kai vienas kartelio dalyvis sudarė tokią statybų sutartį, kaip numatyta draudžiamame konkurentų susitarime (kartelyje), su asmeniu, kuris nėra kartelio dalyvis, jeigu pagal šią sutartį atliekami darbai užbaigiami praėjus keletui metų po statybų sutarties sudarymo, o mokėjimai pagal šią sutartį atliekami dar vėliau nei buvo užbaigti statybos darbai.

³ <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2004/20040318>

Reikšmingos Sąjungos teisės nuostatos

23. Vadovaujantis SESV 101 straipsnio 1 dalimi, kaip nesuderinami su vidaus rinka yra draudžiami: visi įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir įmonių suderinti veiksmai, kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar poveikis yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškreipimas vidaus rinkoje. Tai yra būtent tie susitarimai, sprendimai ir veiksmai, kuriais, vadovaujantis minėtos nuostatos a punktu, tiesiogiai ar netiesiogiai nustatomos pirkimo ar pardavimo kainos arba kokios nors kitos prekybos sąlygos, arba, vadovaujantis c punktu, dalijamasi rinkomis arba tiekimo šaltiniais.
24. Iš 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205) 25 straipsnio 1 dalies b punkto paaiškėja, kad tokiems konkurencijos taisyklių pažeidimams, kokie įtariami šioje byloje, taikomas penkerių metų nuobaudų skyrimo senaties terminas. Minėto straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad senatis skaičiuojama nuo dienos, kurią padarytas pažeidimas. Tačiau tęstinių ar pakartotinių pažeidimų atvejais skaičiuoti pradeda nuo dienos, kurią pažeidimas baigiasi. **(orig. p. 6)**
25. Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, jau byloje C-51/75, *EMI Records*, ECLI:EU:C:1976:85, buvo laikoma, jog norint nustatyti pažeidimo trukmę pakanka, kad tuo atveju, kai pasibaigia draudžiamų konkurentų susitarimų (kartelių) galiojimas, kartelinis poveikis tebedaromas net po formalios susitarimų galiojimo pabaigos. Vadovaujantis sprendimu, laikoma, kad įmonių sudarytas kartelis ir toliau tęsiasi, jeigu iš dalyvių elgesio galima spręsti, kad ir toliau tęsiasi karteliui būdingi suderinimo ir koordinavimo požymiai, ir jeigu dalyvių elgesio tikslas yra toks pat, kaip ir draudžiamo konkurentų susitarimo (kartelio) (Sprendimo 30 ir 31 punktai).
26. Teisingumo Teismas Sprendime *Quinn Barlo ir kt. / Komisija*, C-70/12 P, ECLI:EU:C:2013:351, konstatavo, kad, vadovaujantis suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija dėl su konkurencija susijusios sistemos, numatytos SESV 101 ir 102 straipsniuose, Teisingumo Teismas dėl pažeidimo trukmės svarbesnėmis laiko ekonomines sutarčių pasekmes arba skirtingas į jas panašias sąveikos ar suderinimo formas nei jų teisinę formą. Jeigu kalbama apie draudžiamus konkurentų susitarimus (kartelius), kurių galiojimas pasibaigė, tam, kad būtų galima taikyti SESV 101 straipsnį, pakanka, jog lieka galioti formalią galiojimo pabaigą viršijantis kartelinis poveikis. Tokiu būdu pažeidimo trukmę galima nustatyti atsižvelgiant į laikotarpį, per kurį pažeidimą padariusios įmonės atliko minėtame straipsnyje draudžiamus veiksmus. Taigi galima konstatuoti, kad pažeidimas, pavyzdžiui, tęsiasi visą laiką, kol galiojo neteisėtos kainos (Sprendimo 40 punktas, kuriame taip pat pateikiama nuoroda į anksčiau minėtą Sprendimą *EMI Records* ir Sprendimą *Binon*, C-243/83, ECLI:EU:C:1985:284).
27. Apie pažeidimo trukmę taip pat buvo kalbama Teisingumo Teismo jurisprudencijoje (žr., be kita ko, Sprendimo *Trelleborg Industrie / Komisija*,

sujungtos bylos T-147/09 ir T-148/09, ECLI:EU:T:2013:259, 68 punktą ir Sprendimo *Nexans France ir Nexans / Komisija*, T-449/14, ECLI:EU:T:2018:456, 129 punktą).

Svarbiausių šalių argumentų santrauka

28. *Kilpailu- ja kuluttajavirasto*, kuri pateikė skundą *Korkein hallinto-oikeus*, nurodė, kad jos 2014 m. spalio 31 d. prašymas skirti baudą pasiekė *Markkinaoikeus* laikantis nustatyto penkerių metų termino. Savo požiūrį Institucija pagrindė tuo, kad iki 2010 m. sausio 7 d., (**orig. p. 7**) kai *Fingrid Oyj* atliko paskutinį dalinį mokėjimą už statybos darbus, galiojo anksčiau minėta, su Keminma–Petäjaskoski statybos projektu susijusi statybų sutartis ir buvo taikoma neteisėta kainodara. Kitu atveju, konkurencijos ribojimas pasibaigė jau anksčiau, 2009 m. lapkričio 12 d., kai buvo užbaigti statybos darbai. Institucijos teigimu, iki minėtų datų kartelis turėjo Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nurodytų ekonominių pasekmių rinkai, o *Fingrid Oyj*, kaip klientas, patyrė žalos dėl jos sumokėtos kartelio dalyvių nustatytos kainos.
29. Be to, Institucija nurodė, kad sutarties sudarymo su kartelio dalyviu pasekmės tam, kuris moka kartelio dalyvių sutartą kainą, yra labai konkrečios ir ilgalaikės, nes mokėjimai atliekami daug metų, atsižvelgiant į projekto pažangą. Kiekvienais metais, kai klientas atliko dalinius mokėjimus už draudžiamame konkurentų susitarime (kartelyje) suderintą statybos projektą, apie neigiamas sutarties pasekmes buvo galima spręsti tiesiogiai iš atitinkamų metų kartelinės įmonės kliento veiklos išlaidų, o kartu iš ekonominio rezultato, taip pat ir iš kliento įmonės veiklos rinkoje. Anot Institucijos, *Fingrid Oyj* už darbus sumokėjo didesnę kainą, todėl didesnės išlaidos taip pat paveikė ir tinklo operatoriaus klientams taikomas kainas, t. y. elektros energijos vartotojų už elektros energijos perdavimą mokamas kainas.
30. *Kilpailu- ja kuluttajavirasto* nuomone, jau vien vadovaujantis tokiu aiškinimu Institucijos prašymas skirti baudą būtų buvęs pateiktas per penkerių metų terminą.
31. Savo ruožtu *Eltel* jos pateiktuose, su įrodymų vertinimu susijusiuose paaiškinimuose ginčijo, kad *Eltel* ir *Empower* sudarė susitarimus dėl Keminma–Petäjaskoski statybos darbų. *Eltel* taip pat pareiškė, kad konkurencijos taisyklių pažeidimo trukmę reikia vertinti pagal laikotarpį, per kurį pažeidimą padariusios įmonės atliko draudžiamus veiksmus. Dėl to turėtų būti laikoma, kad senaties terminas darbams, dėl kurių buvo skelbti pasiūlymo konkursai, prasideda nuo to momento, kai pateikiamas pasiūlymas. *Eltel* savo pasiūlymą dėl aptariamo statybos darbų užsakymo pateikė 2007 m. birželio 4 d.
32. Anot *Eltel*, tais atvejais, kai dėl kainos dar galima derėtis ir pateikus pasiūlymą, senaties terminas alternatyviai pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kai sudaroma galutinė sutartis dėl atitinkamo projekto. Nagrinėjamoje byloje *Fingrid Oyj* ir *Eltel* atitinkamą sutartį dėl statybos darbų sudarė 2007 m. birželio 19 d. *Eltel* teigimu, siūloma arba sutartyje numatyta kaina nebeturi jokių pasekmių

rinkai po to, kai pateikiamas pasiūlymas, arba vėliausiai po to, kai pasirašoma sutartis net ir tuomet, kai minimas projektas tęsiasi arba už jį mokami daliniai mokėjimai atliekami dar kelerius metus. Anot *Eltel*, (**orig. p. 8**) klausimas, pagal kokį grafiką vykdomi darbai arba kada už juos atliekamas mokėjimas, nedaro poveikio konkurencijai rinkoje, nes šių įvykių metu sutarta kaina jau nebesikeičia. Kitoks aiškinimas lemtų atsitiktinius, nenumatomus ir su konkurencijos ribojimu nesusijusius rezultatus, o tai pažeistų teisinio saugumo principą.

33. Jei sutiktumėme su *Eltel* nuomone, tai reikštų, kad *Kilpailu- ja kuluttajavirasto* prašymas skirti baudą buvo pateiktas pasibaigus nustatytam terminui, jeigu nė viena kita iš prašyme nurodytų aplinkybių, reikšmingų sprendžiant šią bylą, nepaaiškėtų vėliau.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą būtinumas

34. *Korkein hallinto-oikeus* žiniomis, Teisingumo Teismas savo jurisprudencijoje nėra pasisakęs dėl konkurencijos taisyklių pažeidimo ekonominių pasekmių nustatymo, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnį, ir dėl jo trukmės tokioje situacijoje, kai vienas iš kartelio dalyvių sudarė tokią statybų sutartį, kaip numatyta draudžiamame konkurentų susitarime (kartelyje), su asmeniu, kuris nėra kartelio dalyvis, jeigu pagal šią sutartį atliekami darbai užbaigiami praėjus keleriems metams po statybų sutarties sudarymo, o mokėjimai pagal šią sutartį atliekami dar vėliau nei buvo užbaigti statybos darbai. *Korkein hallinto-oikeus* mano, kad reikia teisinio išaiškinimo, ar galima laikyti, kad konkurencijos taisyklių pažeidimas tęsiasi iki to momento, kai visiškai įvykdomi mokėjimo įsipareigojimai pagal į draudžiamo konkurentų susitarimo (kartelio) taikymo sritį patenkančią sutartį dėl darbų arba užbaigiamas projektas, kaip yra *Korkein hallinto-oikeus* nuomone, o gal turi būti laikoma, kad pažeidimas pasibaigia ir senaties terminas pradedamas skaičiuoti tada, kai pateikiamas pasiūlymas dėl darbų arba pasirašoma sutartis dėl darbų, kaip yra *Eltel* nuomone.
35. Atrodo, kad Teisingumo Teismo jurisprudencija, kuri yra aktuali siekiant priimti sprendimą nagrinėjamoje byloje, yra nevienareikšmiška, kiek ji susijusi su esminiu aiškinamu (nagrinėjamu) klausimu. Atrodo, kad Teisingumo Teismo aiškinimai anksčiau minėto Sprendimo *Quinn Barlo* 40 punkte, remiantis jo formuluote, patvirtina, jog konkurencijos ribojimo ekonominės pasekmės, pavyzdžiui, gali tęstis visą laikotarpį, kai buvo taikomos neteisėtos kainos. Tačiau minėtame Sprendime aptariamas konkurencijos ribojimas skiriasi nuo šioje byloje nagrinėjamo konkurencijos ribojimo, ir pagal Sprendimą neaišku, ar, vertinant konkurencijos taisyklių pažeidimo trukmę ir prašymo skirti baudą senaties terminą, galima atsižvelgti į darbų pagal statybos sutartį užbaigimą ir aplinkybę, kiek ilgai buvo atliekami mokėjimai statybos darbų sutarties dalyviams už draudžiamą konkurentų susitarimą (kartelį) atitinkančius darbus. (**orig. p. 9**)
36. Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos galima daryti išvadą, kad, vertinant konkurencijos taisyklių pažeidimo trukmę, esminę reikšmę turi konkurencijos

taisykles pažeidžiančio elgesio ekonominės pasekmės, o ne jo teisinė forma. Vadovaujantis jurisprudencija, SESV 101 straipsnį pažeidžiančio konkurencijos ribojimo ekonominės pasekmės gali tęstis ir tuomet, kai kompleksinis konkurencijos taisyklių pažeidimas, konkurentų tarpusavio santykių atžvilgiu laikomas vienu tęstiniu pažeidimu, formaliai jau yra pasibaigęs. *Korkein hallinto-oikeus* vertinimu, galima laikyti nuomonės, kad tai patvirtina išvada, jog konkurencijos taisyklių pažeidimas, vykdomas sudarant kartelinį susitarimą teikiant pasiūlymus konkursuose, visuomet tęsiasi iki to momento, kai nuo draudžiamo konkurentų susitarimo (kartelio) nukentėjusi sutarties šalis sumoka visą kartelio dalyvių sutartą neteisėtą kainą, nes dėl kainos kartelyje suderintas statybos projektas sukelia ekonomines pasekmes kartelyje dalyvaujančios bendrovės sutarties kontrahento veiklai per visą šį laikotarpį.

37. Kita vertus, būtų galima teigti, kad jurisprudencijoje netiesiogiai patvirtinamas *Eltel* nurodytas požiūris, kuriuo vadovaujantis teigiama, kad darbų, dėl kurių buvo skelbti pasiūlymo konkursai, atveju kainos taikomos arba jų konkurenciją ribojančios pasekmės tęsiasi iki pasiūlymo pateikimo arba galutinės sutarties sudarymo. Po to momento pasiūlymo arba sutarties kaina nesukelia daugiau jokių pasekmių rinkai net ir tuo atveju, jeigu pats projektas dar tęsiasi.
38. Ši byla yra susijusi su ekonominėmis pasekmėmis ir įtariamo konkurencijos taisyklių pažeidimo trukme. Čia nekalbama apie žalos atlyginimo klausimą, kai, vadovaujantis nacionaline jurisprudencija (KKO 2016:11), tiek, kiek tai susiję su senaties termino pradžia, esminiu priežastingumo momentu yra laikomas sutarties sudarymo momentas, o ne momentas, kai sumokama sutartyje numatyta pirkimo kaina.
39. *Korkein hallinto-oikeus* žiniomis, Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nėra sprendimų, kuriuose būtų pateikta nuomonė dėl senaties termino, susijusio su konkurencijos taisyklių pažeidimu įtariamu draudžiamu konkurentų susitarimu (karteliu), kuris, kaip šioje byloje, būtų susijęs su draudžiamu bendradarbiavimu teikiant pasiūlymus konkursuose, todėl šioje byloje būtina gauti Teisingumo Teismo prejudicinį sprendimą. Net ir tuomet, jeigu detalčiai vertinant minėto konkurencijos ribojimo trukmę būtų atsižvelgta ir į kitas aplinkybes nei tos, kuriomis vadovaujama šiame prašyme priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismo pozicija dėl nagrinėjamo klausimo darytų esminių poveikių teisiškai vertinant konkurencijos ribojimo trukmę ir ekonomines pasekmes, o kartu ir sprendžiant, ar *Kilpailu- ja kuluttajavirasto* prašymas skirti baudą buvo pateiktas laikantis tam nustatyto termino.

<...> (orig. p. 10)

Prejudicinis klausimas

Korkein hallinto-oikeus nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir, vadovaudamasis SESV 267 straipsniu, pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

Ar SESV 101 straipsnyje numatyta su konkurencija susijusią sistemą galima aiškinti taip, kad situacijoje, kai vienas iš kartelio dalyvių sudarė tokią statybų sutartį, kaip numatyta draudžiamame konkurentų susitarime (kartelyje), su asmeniu, kuris nėra kartelio dalyvis, konkurencijos taisyklių pažeidimas dėl tokiu būdu sukeltų ekonominių pasekmių tęsiasi visą laikotarpį, kol įvykdomi sutartyje numatyti įsipareigojimai arba kol sutarties šalims atliekami mokėjimai už darbus, t. y. iki to momento, kai atliekamas paskutinis dalinis mokėjimas už darbus, arba bent iki to momento, kol užbaigiami ginčijami darbai;

o gal gali būti daroma prielaida, kad konkurencijos taisyklių pažeidimas tęsiasi tik iki to momento, kol pažeidimą padariusi įmonė pateikia pasiūlymą dėl atitinkamų darbų arba sudarė sutartį dėl minėtų darbų atlikimo?

Gavęs Teisingumo Teismo prejudicinį sprendimą dėl pateikto klausimo, *Korkein hallinto-oikeus* priims galutinį sprendimą nagrinėjamoje byloje.

<...> (orig. p. 11) <...>